

Кісельова А. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»

Мамич М. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»

Шевченко-Бітенська О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»

МОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)

У статті досліджується проблема мовної культури фахівців правоохоронної сфери, зокрема типові лексичні, термінологічні, граматичні, стилістичні та прагматичні помилки, що виникають у професійному мовленні українською та англійською мовами. Актуальність роботи зумовлена потребою підвищення якості професійної комунікації, що безпосередньо впливає на точність юридичних формулювань, ефективність документообігу та довіру громадян до органів правопорядку. Наукова новизна полягає у комплексному підході до класифікації мовних помилок, який інтегрує лінгвістичний, комунікативний і правовий аспекти. Автор виокремлює сім основних груп помилок: термінологічні, семантико-лексичні (помилкові кальки, полісемія), англіцизми в термінології, стилістичні (невідповідність офіційному реєстру), морфологічні та синтаксичні помилки, пов'язані з термінами, неправильне використання аббревіатур і акронімів, а також логічні та прагматичні помилки (неадекватна конкретизація, невизначеність). Для кожної категорії наведено приклади з української та англійської мов, що ілюструють механізми виникнення помилок та їхній потенційний вплив на правозастосування. Особливу увагу приділено аналізу причин виникнення мовних деформацій, серед яких контамінація професійної та розмовної лексики, мовна інтерференція, невизначеність у нормативних джерелах, технократизація мови та низький рівень мовної підготовки фахівців. У статті також описані наслідки мовних помилок, зокрема юридична невизначеність, зниження довіри до правоохоронних органів, ускладнення міжінституційної та міжнародної комунікації. На основі проведеного дослідження запропоновано практичні рекомендації для усунення та профілактики мовних помилок, такі як створення уніфікованих глосаріїв термінів, обов'язкове розшифрування аббревіатур, проведення мовних тренінгів, розробка еталонних шаблонів службових документів із коментарями, а також регулярна корекція текстів фахівцями-лінгвістами. Впровадження цих заходів сприятиме підвищенню якості професійного мовлення, стандартизації правової комунікації та зміцненню авторитету правоохоронних органів.

Ключові слова: мовна культура, правоохоронні органи, професійне мовлення, юридична лінгвістика, офіційно-діловий стиль, комунікативні бар'єри, мовна норма, мовна підготовка, міжнародна комунікація.

Постановка проблеми. Точність, нормативності й адекватність мовлення є ключовими чинниками правильності тлумачення правових норм, змістовності офіційних документів і якості комунікаційних процесів у системі правопорядку. Високий рівень володіння мовою дозволяє працівникам правоохоронної сфери чітко формулювати юридично значущі поло-

ження, уникати двозначностей і термінологічних колізій, а також забезпечувати прозорість та зрозумілість взаємодії між різними інституціями й громадськістю. Недостатня мовна підготовка, натомість, може призводити до виникнення комунікативних бар'єрів, помилок у документації, непорозумінь у правозастосуванні й навіть до юридичних наслідків, пов'язаних із непра-

вільною інтерпретацією термінів чи положень закону [6].

Актуальність дослідження зумовлена потребою підвищення рівня мовної культури фахівців правоохоронної сфери, оскільки якість професійного мовлення безпосередньо впливає на точність юридичних формулювань, ефективність комунікації в офіційно-діловому середовищі та довіру громадян до органів правопорядку [5]. В умовах реформування системи правоохоронних органів та стандартизації мовної підготовки працівників особливого значення набуває виявлення, аналіз і попередження типових помилок у використанні як української, так і англійської професійної лексики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема мовної культури в офіційно-діловому та юридичному стилях неодноразово ставала предметом дослідження. Зокрема, в українській мові цей аспект розглянуто у працях Н. Бабич, Л. Паламар, О. Сербенської, які досліджували норми сучасної української літературної мови та їх застосування у професійній комунікації. Розвідки Н. Клименко, І. Кочан, Л. Мацько стосуються термінологічних систем права і проблем перекладу юридичних термінів. Однак питання системної класифікації помилок, типових саме для лексики правоохоронної діяльності, залишається недостатньо розробленим. Найвні публікації здебільшого зосереджуються на граматичних і стилістичних порушеннях у юридичних документах, тоді як специфіка усного та писемного професійного мовлення працівників поліції, прокуратури чи судових експертів потребує окремого аналізу.

Щодо англومовного аспекту, серед ключових авторів варто відзначити Г. Гейдон, яка здійснила критичний аналіз поліцейських інтерв'ю та комунікативної взаємодії між офіцером і підозрюваним. Значний внесок зробила й К. Гоорт, чий дослідження зосереджено на дискурсивних аспектах поліцейських інтерв'ю, динаміці влади й опору, а також удосконаленні методів транскрибування. Г. Л. Бабілі досліджує мовні помилки у письмових поліцейських заявах, зокрема неточності у звітах, що впливають на достовірність доказової інформації. Л. Філіпович аналізує комунікаційні бар'єри між поліцейськими та підозрюваними, особливо у контексті міжмовної взаємодії. Сукупність цих праць формує цілісну наукову базу для подальших досліджень помилок у мовленні правоохоронців, окреслюючи як теоретичні, так і прикладні напрями розвитку форенсичної та юридичної лінгвістики.

Отже, наукова новизна роботи полягає у спробі комплексного підходу до класифікації помилок у професійному мовленні правоохоронців – із урахуванням не лише лексичних і термінологічних, а й пов'язаних із ними граматичних, стилістичних та прагматичних аспектів на матеріалі української та англійської мов. Запропонована класифікація інтегрує лінгвістичний, комунікативний і правовий підходи, що дає змогу поєднати аналіз мовних відхилень із практичними потребами професійної підготовки кадрів.

Постановка завдання. Метою статті є систематизація типових лексичних, термінологічних і пов'язаних із ними граматичних та стилістичних помилок, які трапляються в мовленні фахівців правоохоронної діяльності українською та англійською мовами, а також виявлення механізмів їх виникнення та способів усунення. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- 1) проаналізувати сучасний стан дослідження україномовний та англومовних мовних помилок у професійній лексиці юридичної сфери;
- 2) виокремити основні групи помилок, характерних для мовлення працівників правоохоронних органів;
- 3) описати типові механізми формування термінологічних, лексичних і стилістичних відхилень;
- 4) надати практичні приклади з коментарями щодо шляхів виправлення та профілактики таких помилок;
- 5) сформулювати рекомендації для використання результатів дослідження у системі підвищення кваліфікації правоохоронців.

Виклад основного матеріалу. Проаналізувавши відповідну документацію, що знаходить у вільному доступі, виокремили такі типові похибки у мовленні правоохоронців, на основі яких можемо запропонувати таку класифікацію:

1. Термінологічні помилки. До цієї групи належить використання некоректних або наближених термінів замість нормативно встановлених. Подібні відхилення призводять до юридичної двозначності або навіть хибної інтерпретації процесуальних дій. Наприклад, вислів «*провадження по справі відкрито*» є помилковим, адже відсутність уточнення типу провадження спотворює зміст; правильно – «*кримінальне провадження відкрито*» або «*провадження у справі*»; вислів «*злочин проти власності кваліфікується як крадіжка*» потребує посилання на конкретну норму: «*діяння кваліфікується за ст. XX Кримінального кодексу України як крадіжка*». Англійською мовою можна навести такі приклади, як

«*he was arrested under the criminal code of traffic rules*» замість «*he was arrested under the Criminal Code for violating traffic regulations*», «*we opened a case file on him*» у значенні «*we initiated criminal proceedings against him*», а також «*the suspect was taken to prison for questioning*» замість «*the suspect was taken to the police station for questioning*» [8]. Таким чином, термінологічна точність забезпечує однозначність юридичного тлумачення.

2. Семантико-лексичні помилки (помилкові кальки, полісемія). Такі помилки виникають через невиправдане запозичення значень з інших мов або через неправильне розширення/звуження семантики слів. Наприклад, калькований вислів «*патруль затримав порушника*» є некоректним; правильно — «*патруль затримав порушника*». У мовленні англійсько правоохоронці часто здійснюють дослівний переклад українських зворотів, які не мають прямих відповідників в англійській мові. Це призводить до появи штучних, «неанглійських» конструкцій: «*we conducted operative actions*» замість «*we carried out investigative measures*», «*he gave explanations*» замість «*he provided a statement*», «*we put him to responsibility he gave explanations*» замість «*we held him accountable*». Подібні лексичні помилки часто знижують офіційність вислову, порушують норми державної мови та негативно впливають на імідж правоохоронця.

3. Англіцизми в термінології. Часто у професійній мові трапляються невиправдані запозичення на кшталт «*скринінг підозрюваного*» замість «*перевірка*» або «*особистий догляд*»; «*винятковий (exception) випадок*» — калька з англійської. Такі одиниці не завжди зрозумілі адресатам документів і створюють ризик неправильного тлумачення. У більшості випадків доцільно вживати усталені українські відповідники, закріплені у відомчих інструкціях чи нормативних актах.

4. Стилiстичні помилки (невідповідність офіційному реєстру). Типовою є невиправдана емоційність або вживання розмовних конструкцій у службових текстах. Наприклад: «*підозрюваний утік, ми його прикрили*» — недоречно у процесуальному документі; коректна форма: «*підозрюваний залишив місце події; вжиті заходи щодо його розшуку*». Використання розмовних слів («*прикрили*», «*зловили*», «*розібралися*») порушує офіційно-діловий стиль і знижує документальну точність. Подібне виникає також в англійській мові, наприклад «*the guy was acting weird*» замість «*the suspect was behaving suspiciously*», «*we caught him red-handed, so he's busted*» замість «*he was apprehended in the act of committing a crime*» та «*we wrote down what he said*» замість «*we recorded his statement*».

5. **Морфологічні та синтаксичні помилки, пов'язані з термінами.** Сюди належать неправильне відмінювання назв органів, звань, аббревіатур або узгодження частин мови. Прикладом форма «*керівник СБУ*» є граматично помилковою, правильною є «*керівник СБУ*» або «*керівник Служби безпеки України*». Також можна зустріти форму «*адмінпорушення*» у родовому відмінку замість нормативного «*адміністративного правопорушення*». Такі неточності порушують морфологічну систему термінів і ускладнюють розуміння тексту. В англійській мові йдеться здебільшого про плутанину між суміжними поняттями або відмінностями у правових системах, що спричинює неправильний вибір юридичного терміна [3]. Зокрема «*he was accused in murder*» замість «*he was charged with murder*», «*the witness was prosecuted*» замість «*the witness testified*», «*the victim signed a protocol*» замість «*the victim signed a statement/report*». Такі помилки свідчать про недостатнє розуміння семантичних меж термінів у системі англомовного юридичного дискурсу.

6. Неправильне використання аббревіатур і акронімів. У ділових документах аббревіатури повинні бути зрозумілими та офіційно затвердженими. Приклад: «*ППС виїхав на місце події*» — при першому вживанні потрібно подати повну форму: «*Патрульно-постова служба (ППС) виїхала на місце події*». Недотримання цієї норми призводить до втрати інформативності та порушення стандартів службового листування. Також трапляються порушення правил написання або тлумачення аббревіатур, що спотворює зміст висловлювання: «*FBI agent from USA police department*» замість «*an FBI agent from the United States*», «*Interpol organization*» замість «*INTERPOL*» (без слова *organization*, адже це власна назва) [9]. Такі неточності демонструють брак знання англомовних конвенцій щодо офіційних назв інституцій.

7. Логічні та прагматичні помилки (неадекватна конкретизація, невизначеність). Цей тип пов'язаний із відсутністю чіткої вказівки суб'єкта, об'єкта, місця або часу дії, що створює правову невизначеність. Формулювання «*за даним фактом слід провести перевірку*» є недостатньо конкретним. Коректна форма: «*за фактом порушення порядку від 12.03.2025 слід провести перевірку слідчому відділу №2 ГУНП у місті Києві*». Логічна чіткість гарантує можливість точного виконання процесуальної дії. До

цієї групи також належать вислови, що створюють двозначність або порушують логіку юридичного опису: «*he was arrested before he committed the crime*» замість «*he was detained on suspicion of planning the crime*» чи «*the witness confirmed the suspect's innocence and guilt*» замість «*the witness confirmed that the suspect was not involved in the crime*». Юридична некоректність подібних формулювань може мати суттєві наслідки для достовірності офіційних документів.

Така класифікація типових лексичних і граматичних помилок у мові правоохоронців, на нашу думку, дозволяє визначити основні напрями удосконалення професійного мовлення. Дотримання норм української та англійської мов в офіційно-діловому стилі сприяє підвищенню якості документів, забезпеченню юридичної точності та професійного авторитету працівників правоохоронної сфери.

Наведене вказує на те, що механізми виникнення мовних помилок у професійному мовленні фахівців правоохоронної сфери є складним і багаторівневим явищем, що зумовлюється як соціолінгвістичними, так і психологічними та інституційними чинниками. Аналіз цих механізмів дає змогу виявити джерела мовних деформацій, що впливають на точність, нормативність і професійну адекватність мовлення представників галузі.

Одним із ключових механізмів є **контамінація професійної та розмовної лексики**. Вона проявляється у взаємопроникненні елементів розмовного стилю у сферу офіційно-ділової та професійної комунікації. Замість нормативно закріплених термінів чи формулювань працівники можуть вживати розмовні аналоги або просторічні звороти, що знижує рівень професійності висловлювання.

Другим чинником виступає мовна інерція та інтерференція, що виявляється як у помилках українською мовою, так і англійською. Йдеться про конструкції, що формуються за зразком іншомовних структур, що призводить до граматичних і лексичних відхилень від норми та ускладнює стандартизацію юридичної мови.

Наступним механізмом є **невизначеність у нормативних джерелах мовної політики** щодо певних професійних термінів. У деяких випадках офіційні документи, глосарії або галузеві стандарти не містять чітко закріплених еквівалентів для термінів іншомовного походження чи нових правових понять, що породжує варіативність у вживанні. Відсутність єдиної термінологічної бази призво-

дить до нестабільності правової комунікації та знижує однозначність тлумачення документів.

Важливу роль відіграє також **технократизація мови**, тобто масове запозичення англійських термінів без належної адаптації до української мовної системи. Такі терміни, як «*кейс*», «*бріфінг*», «*офісер*», «*репорт*» часто вживаються без перекладу або граматичного узгодження, що порушує внутрішню структуру української мови[7]. Відсутність уніфікованих перекладів і звичка користуватися англломовними словами формує штучну термінологічну систему, відірвану від національних мовних традицій.

Останнім, але не менш суттєвим чинником, є **низький рівень мовної підготовки фахівців або відсутність внутрішніх глосаріїв у підрозділах**. Недостатня кількість навчальних курсів з професійного мовлення, як державною мовою, так і іноземною, відсутність методичних матеріалів і практичних посібників із термінологічної роботи призводять до спонтанного використання лексики та граматичних форм. Працівники орієнтуються на «власне відчуття правильності» або на усталені мовні зразки колег, що не завжди відповідають нормам офіційно-ділового стилю. Як наслідок – виникають системні лексико-термінологічні помилки, які фіксуються у звітах, процесуальних документах і навіть судових рішеннях.

Отже, механізми виникнення мовних помилок у професійному мовленні правоохоронців є результатом взаємодії соціолінгвістичних процесів, недосконалості термінологічної політики та недостатнього рівня мовної компетентності. Усунення цих чинників потребує цілеспрямованої мовної роботи, створення стандартизованих глосаріїв, проведення регулярних тренінгів із культури професійного мовлення та впровадження чіткої мовної стратегії в межах правоохоронних структур.

Наслідки мовних помилок у професійній діяльності фахівців правоохоронної сфери мають багатовимірний характер і безпосередньо впливають на ефективність виконання службових обов'язків, рівень довіри до органів правопорядку та легітимність прийнятих ними рішень.

Одним із ключових наслідків є юридична невизначеність, що виникає у результаті неточного чи некоректного вживання правових термінів, двозначних формулювань або лексичних помилок у процесуальних документах. Такі помилки можуть призвести до неоднозначного тлумачення норм права, викликати труднощі при кваліфікації діяння, а також створюють підґрунтя

для оскарження процесуальних дій у суді. Наприклад, невірне використання понять «затримання» і «взяття під варту» або «допит» і «опитування» може змінити юридичну суть документа, що зумовлює визнання доказів недопустимими чи навіть призводить до дисциплінарної відповідальності працівника.

Другим важливим аспектом є зниження рівня довіри між структурними підрозділами та громадянами. Мовна неточність або некоректна стилістика у службовому спілкуванні часто сприймається як непрофесійність, що підриває авторитет працівників правоохоронних органів. Використання ненормативної або емоційно забарвленої лексики у спілкуванні з громадянами може створювати враження упередженості чи зневаги, що, у свою чергу, негативно впливає на репутацію органу та знижує рівень соціальної довіри до нього.

Ще одним суттєвим наслідком є непорозуміння у процесі взаємодії з іншими державними та міжнародними структурами — зокрема судами, прокуратурою, іноземними партнерами чи правоохоронними установами інших країн. У таких випадках мовні помилки у перекладі, діловій кореспонденції чи спільних протоколах можуть викликати розбіжності у тлумаченні правових положень, спотворити зміст офіційних документів або ускладнити виконання міжнародних запитів. Це, своєю чергою, негативно позначається на ефективності міжінституційної комунікації та міжнародній репутації правоохоронних органів.

Висновки. Отже, мовна грамотність є не лише показником професійної культури працівника, а й важливим чинником правової визначеності, ефективності управління та зміцнення довіри до системи правопорядку загалом. Недотримання норм мовної та термінологічної точності має системні наслідки, що охоплюють як внутрішню організаційну взаємодію, так і зовнішні комунікаційні процеси з громадськістю та міжнародними партнерами.

Практичні рекомендації для уникнення мовних помилок у професійному мовленні правоохоронців базуються на системному підході до формування, стандартизації та контролю якості службової документації. Запропоновані заходи мають на меті підвищити точність, однозначність і нормативність мовлення фахівців правоохоронної сфери, що є особливо важливим для юридично значущих текстів і процесів комунікації в офіційно-діловому середовищі.

1. Створення та впровадження уніфікованих глосаріїв термінів для підрозділів. Уніфікований

глосарій є основним інструментом стандартизації професійної термінології. Його укладання дозволяє уникнути варіативності вживання понять, що можуть мати різне трактування у різних відділах або підрозділах. До глосарію повинні входити терміни, визначення, сфера їх застосування та нормативні джерела. Регулярне оновлення таких глосаріїв забезпечить відповідність сучасним змінам у законодавстві та адміністративній практиці.

2. Мовні тренінги з акцентом на відмінності між розмовною та службовою лексикою. Професійна комунікація працівників правоохоронних органів повинна відповідати вимогам офіційно-ділового стилю, уникати просторіччя, емоційно забарвлених виразів і мовних штамів, властивих побутовому спілкуванню. Проведення регулярних мовних тренінгів допоможе сформувати навички використання нормативної лексики, адекватного добору термінів і конструкцій залежно від ситуації спілкування, що безпосередньо впливає на ефективність професійної діяльності.

3. Еталонні шаблони службових документів з коментарями щодо термінології. Розроблення типових шаблонів документів (рапортів, актів, протоколів, службових записок тощо) з лінгвістичними коментарями дозволить уніфікувати структуру текстів і мовні засоби, що в них використовуються. Коментарі мають містити пояснення щодо правильного вживання термінів, уникнення двозначностей та помилкових кальок із російської мови. Такі шаблони виконують функцію навчального інструмента і водночас є засобом підтримання високої культури ділового мовлення.

4. Регулярні перевірки й корекція службових текстів лінгвістами або спеціалізованими редакторами. Контроль якості мовлення є необхідним елементом професійної комунікації. Періодичне рецензування текстів спеціалістами з лінгвістичної корекції допоможе виявляти системні помилки, удосконалювати мовні стандарти та попереджати поширення некоректних формулювань. Така практика сприятиме підвищенню загального рівня мовної культури в органах правопорядку та формуванню єдиного професійного мовного простору.

Впровадження зазначених рекомендацій забезпечить підвищення точності, зрозумілості та нормативності службових текстів, сприятиме формуванню єдиних мовних стандартів у правоохоронній діяльності та підвищенню ефективності професійної комунікації.

Список літератури:

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика сучасної української мови: Навч. посіб. Львів: Світ, 2003. 432 с.
3. Сербенська О. А. Антисуржик: словник-довідник з українського літературного мовлення. Львів: Видавництво Львівського національного університету ім. І. Франка, 2004. 376 с.
4. Клименко Н. Ф., Кочан І. М., Мацько Л. І. Сучасна українська літературна мова: Лексика. Фразеологія. Морфологія. Київ: Вища школа, 2005. 447 с.
5. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилiстика української мови. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.
6. Кочан І. М. Мовна норма і стиль ділових документів. Львів: ПАІС, 2008. 224 с.
7. Український правопис. Київ: Наук. думка, 2019. 392 с.
8. Eades D. Sociolinguistics and the legal process. Bristol: Multilingual Matters, 2010. Pp. xv, 303. DOI: <https://doi.org/10.21832/9781847693176>
9. Haworth K. Police interviews as evidence: Interactional problems of clarity and comprehension. *Applied Linguistics*, 2010. 31(2), 259–279. DOI: <https://doi.org/10.1093/applin/amp016>
10. Wright S., Broeders D. The politics of police language: From evidence to communication ethics. *Journal of Language and Law*, 2019. 6(2), 101–123. DOI: <https://doi.org/10.14762/jll.2019.101>

Kiselova A. A., Mamych M. V., Shevchenko-Bitenska O. V. LANGUAGE COMPETENCE OF LAW ENFORCEMENT OFFICERS AS A FACTOR OF EFFECTIVE LEGAL COMMUNICATION (BASED ON UKRAINIAN AND ENGLISH MATERIAL)

The article investigates the issue of linguistic culture among law enforcement specialists, focusing on typical lexical, terminological, grammatical, stylistic, and pragmatic errors that occur in professional communication in Ukrainian and English. The relevance of the work is driven by the need to improve the quality of professional communication, which directly affects the accuracy of legal formulations, the efficiency of documentation, and public trust in law enforcement agencies. The scientific novelty lies in the comprehensive approach to classifying language errors, integrating linguistic, communicative, and legal aspects. The author identifies seven main categories of errors: terminological, semantic-lexical (false calques, polysemy), Anglicisms in terminology, stylistic (mismatch with the official register), morphological and syntactic errors related to terms, incorrect use of abbreviations and acronyms, as well as logical and pragmatic errors (inadequate specification, ambiguity). Each category is illustrated with examples from Ukrainian and English, demonstrating the mechanisms behind these errors and their potential impact on law enforcement. Particular attention is paid to analyzing the causes of linguistic distortions, including the contamination of professional and colloquial vocabulary, language interference, ambiguity in normative sources, technocratization of language, and insufficient language training of specialists. The article also describes the consequences of language errors, such as legal uncertainty, erosion of trust in law enforcement agencies, and complications in inter-institutional and international communication. Based on the research, practical recommendations for eliminating and preventing language errors are proposed, including the development of unified terminology glossaries, mandatory decoding of abbreviations upon first use, language training sessions, creation of standardized document templates with comments, and regular linguistic proofreading by specialists. Implementing these measures will enhance the quality of professional communication, standardize legal discourse, and strengthen the authority of law enforcement institutions.

Key words: language culture, law enforcement agencies, professional communication, terminological accuracy, communicative barriers, language norm, language training, international communication.

Дата надходження статті: 27.10.2025

Дата прийняття статті: 20.11.2025

Опубліковано: 29.12.2025